

Tidslinje

Medeltiden

700-talet Kristet begravningskick slår igenom i Västergötland.

c:a 829-30 Ansgar, Nordens apostel, verksam på Birka i Mälaren, återvänder kort i början av 850-talet

c:a 970-995 Erik Segersäll verkar som kung. Döps men avfaller från den kristna tron.

Tidigt 1000-tal Kända tidiga missionärer i iro-keltisk tradition, som Eskil, David och Sigfrid, anländer västerifrån till de svenska bygderna.

c:a 995-1022 Olof Skötkonung (Eriks son) verkar som kung. Döps enligt en tradition vid Husaby. Stöttar kyrkan.

1014 Thurgot kommer som biskop till Västergötland, och väljer möjligen Husaby som säte. Skara väljs senare till biskopssäte av Olof Skötkonung.

1019/20 Olof Skötkonungs dotter, Ingegärd/Helena, gifter sig med furst Jaroslav den vise i Kiev

Omkr. 1050 Seden att resa runstenar ebbat ut i Östergötland, c:a 350 stenar återfinns i landskapet.

1054 Kyrkosplittringen mellan Rom/Västkyrkan och Bysans/Östkyrkan definitiv.

1070-talet Adam av Bremen skriver om Väster- och Östergötland i sitt verk om Hamburg-Bremenstiftets historia, dock endast om ett stift, i Skara. Linköpingsstiftet bör därför ha avskiljts från skaradelen efter det att Adam skrivit sin historia, förmodligen under de sista två decennierna av 1000-talet eller under de första åren av 1100-talet.

c:a 1079-c:a 1110 Inge den äldre kung. Befäster den sverkerska ättens position i Östergötland. De fyra sverkerska kungarna kom att gravsättas i Alvastra kloster.

1103/04 Ärkebiskopssäte inrättas i Lund, vilket innebär att den påvliga romlinjen segrar över den kejsarliga tysklinjen i de nordiska rikena. Linköpings stift, *liunga kaupinga*, omnämns i det så kallade Florensdokumentet, som förmodligen upprättas i samband med det danska ärkesätets tillblivelse.

c:a 1100 De första romanska stenkyrkorna börjar ta form i Östergötland, bland annat i Linköping, domkyrkan och S:t Lars, och Vreta. Denna typ av stenkyrkor byggs i en dryg tredjedel av de 150 medeltida socknarna i landskapet. Till kyrkan i Herrestad fälls trämaterialen omkring år 1112, till kyrkan i Örberga år 1116-1117. Kung Sverker den äldre, regent c:a 1130-1156) uppför en kyrka på sin hemort under 1130-talet, Kaga kyrka.

c:a 1100 Någon typ av klosterkommunitet bildas i Vreta.

1115 Cisterciensklostret i Clairvaux grundas. Leds av Bernhard av Clairvaux.

1139 Gisle omnämns som biskop i Linköping, *episcopus lingacopensis*, vid ett provincialkoncilium i Lund. Gisle deltar vid invigningen av Lunds domkyrka år 1145. I biskopslängden återfinns både en Herbert och en Rikard före Gisle. Om dessa är ingen känt.

1143 Cisterciensmunkar anländer från Clairvaux till Alvastra och Nydala, där kloster grundas.

1152/1153 Ärkesätet i Nidaros (Trondheim) inrättas.

1153 Kyrkomöte i Linköping. Mötet leds av den påvliga legaten Nicolaus Breakspear (som två år senare väljs till påve: Hadrianus IV). Linköping och den svenska kyrkoprovinsen inlemmades härmed allt tydligare i den vida katolska kyrkogemenskapen.

1162 Klostret i Vreta nygrundas.

1162-1167 Nunneklostret i Askeby, dotterkloster till Vreta, grundas förmodligen någon gång under dessa år, sannolikt något eller några år efter Vretas nygrundande. Verksamheten var igång på 1180-talet.

1164 Cisterciensermunken Stefan från Alvastra vigs av den danske ärkebiskopen Eskil till den förste ärkebiskopen i den svenska kyrkoprovinsen, med säte i Uppsala. Vigningen sker i Sens, Frankrike, under närvaro av exilpåven Alexander III.

c:a 1150-1250 Sockenindelningen genomförs successivt i Östergötland.

1170 Biskopssätet i Linköping finns belagt i de historiska källorna.

1185 Klosterkyrkan i Alvastra invigs. Den är 45 m lång och 15 m bred och präglas av en brytning mellan romansk och gotisk stil.

1191 Påven reglerar gränsdragningen mellan Linköpings och Växjö stift (som endast bestod av fem häradar i Varend).

omkr. 1200 Sveriges första hospital grundläggs i Skänninge.

1215 Fjärde Laterankonciliet hålls i Rom. Betydelsefulla beslut tas för hela den katolska världen.

1219 Johan Sverkersson kröns till kung. Kröningen äger rum i Linköpings domkyrka. Johan dör 1222, som den siste manlige medlemmen på svärdssidan av den sverkerska ätten.

1220 Biskop Karl, bror till Birger jarl, dör under ett korståg till Estland. En annan bror, Bengt, efterträder Karl på biskopsstolen.

1232 Domkapitlet i Linköping tar sannolikt form under detta år. Det sker under biskop Bengts ledning. Kapitlet är enligt källorna i funktion 1245 och tar mer ordinär form under biskop Henrik (1258-1283). Påven Gregorius IX beviljar 1232 avlat för att befrämja katedralbygget i Linköping.

1235 Ett franciskanerkonvent grundläggs i Söderköping.

1237 Dominikanerna konvent i Skänninge, S:t Olov, grundläggs.

1241 Doprätten i Linköping flyttas från S:t Larskyrkan till katedralen.

1248 Skänninge möte. Provincialkoncilium. Det leds av den påvliga legaten Vilhelm av Sabina. Den kanoniska rätten får härmed större utrymme i provinsen. Sju medeltida stift finns nu etablerade: Skara, Linköping, Uppsala, Strängnäs, Västerås, Växjö och Åbo.

1251 Valdemar Birgersson kröns till kung. Kröningen äger rum i Linköpings domkyrka.

omkr. 1290 Östgötalagen redigeras. Den inleds med orden: "Konungen låter kyrkobygge börja." En äldre men nu icke tillgänglig förlaga till lagen har funnits.

1281 Dominkanordens första svenska kvinnliga konvent invigs i Skänninge (S:t Martin, senare S:t Ingrid). Kung Magnus Ladulås hustru Helvig kröns till drottning i Söderköping.

1287 Franciskankonventet i Linköping grundas. Denna händelse har tolkats som en direkt stadsskapande åtgärd och har bildat grunden för stadens senare jubileumsfirande.

1302 Birger Magnusson kröns till kung. Händelsen utspelar sig i Söderköping.

1302/1303 S:ta Birgitta, dotter till riddaren, riksrådet och lagmannen Birger Persson, föds. Bortgifts som 13-åring med sedermera riddaren, riksrådet och lagmannen Ulf Gudmarsson. Ulf avlider 1344 efter insjuknande under en pilgrimsresa till Santiago de Compostela, gravsätts i Alvastra kloster.

1315 Olof Björnson är den siste svenske ärkebiskop som vigs av en dansk ärkebiskop.

1331 Ett helgeandshus "för de fattigas ständiga vederkvickelse" grundläggs i Skänninge.

1337 Ett helgeandshus grundläggs i Söderköping. Ett hospital har sedan en tid funnits i staden.

1349 Birgitta flyttar till Rom.

1350 Digerdöden härjar under åren runt halvsekelskiftet.

1370 Påven Urban V ger Birgitta tillstånd att starta ett kloster i Vadstena enligt Augustinus regel.

1373 Birgitta avlider i Rom den 23 juli.

1378 el. 1379 Påven Urban VI stadfäster Den allra heligaste Frälsarens orden, *Ordo Sanctissimo Salvatoris*, även kallad Birgittinerorden.

1384 Klosteranläggningen i Vadstena invigs.

1391 Birgitta helgonförklaras av påven Bonifatius X den 7 oktober. Den inflytelserike biskop Nils Hermansson/Nicolaus Hermanni avlider tidigare samma år, den 2 maj.

1400 Vadstena får sina stadsprivilegier. De var abbedissan vid klostret som begärde och fick ta emot dessa privilegier. Klostret äger stadsmarken.

1402, 1403 och 1412 Avlatsbullor utfärdas för att underlätta fullföljandet av katedralbygget i Linköping.

1416 Kanonisationsprocesser för Ingrid av Skänninge och Nils Hermansson startas upp vid konciliet i Konstanz 1416.

1430 Klosterkyrkan i Vadstena står klar.

1460 "Krigarbiskopen" Kettel Karlsson Vasa vigs till sitt ämbete.

1489 Katarina av Vadstena, abbedissa och dotter till S:ta Birgitta, skrinläggs i Vadstena.

1493 Biskop Henrik Tidemansson låter trycka ett *Brevarium lincopense*.

1495 En eldsvåda förstör den nyligen införskaffade tryckpressen i Vadstena kloster.

1497 Tillstånd till skrinläggning ges för Ingrid av Skänninge och Nils Hermansson.

1502 Enligt en jordebok från detta år finns 1 010 fastigheter eller landbogårdar i Vadstena klostrets ägo.

1507 Skrinläggning av Ingrid av Skänninge äger rum i Skänninge.

1512 Brask väljs senast detta år till biskop och övertar biskopsbordet i Linköping vintern

1513 efter det att valet konfirmerats av påven.

1515 Skrinläggning av Nils Hermansson äger rum i Linköping.

1521 Östergötland invaderas av Gustav Vasas trupper. Biskop Brasks fasta gård Munkeboda belägras.

1523 Gustav Vasa väljs till kung. Kröns till katolsk kung, men väljer efterhand en allt tydligare anti-katolsk linje, sannolikt främst av ekonomiska och politiska skäl. Franciskanerkonventet i Linköping drabbas av kungens konfiskationer. Klostret i Vreta drabbas av kunglig silverskatt.

1524 Kungen beslagtar silver från Vadstena kloster.

1526 Kungens soldater inkvarteras i Alvastra kloster, dvs. klostret utnyttjas som här- eller borgläger. Klostrets egendom, som vid reformationstidens början består av 438 hemman överförs successivt till sekulära ägare. Klostrets abbotslängd avslutas med abboten Torgil. En nästan 400-årig klosterepok går mot sitt slut.

1526 och 1527 Kungen utnyttjar klostret i Vreta som härläger/borgläger. Nya skatter läggs på klostret.

1527 Riksdagen i Västerås äger rum och blir en kraftfull politisk början till slutet på den medeltida katolska eran i Sverige. Kyrkan fråntas sin politiska makt, dess egendomar konfiskeras successivt. Kloster och konvent påverkas kraftfullt. De avfolkas och stängs efterhand. Så indras exempelvis biskopsgården i Linköping till kronan. Biskop Brask flyr, efter en flerårig kamp för bevarandet av den katolska tron, landet i augusti detta år. Reformationverket fortsätter successivt under flera årtionden och tar efterhand flera avgörande steg, inte minst genom Uppsala möte 1593.

Utarbetad av Kjell O. Lejon